

Region dziś

Autor: Weronika Iwanek

Zgodnie z nowym podziałem Polski z 1 stycznia 1999 roku Żywiecczyzna należy do województwa śląskiego (jest usytuowana w jego południowej części), jednak historycznie uważana jest za najbardziej wysuniętą na zachód część Małopolski. W latach 1945-1974 region administracyjnie należał do województwa krakowskiego, w okresie 1975-1998 zaś do województwa bielskiego. Powiat żywiecki jest drugim co do wielkości powiatem województwa śląskiego. Znajduje się tu 14 gmin – Czernichów, Koszarawa, Łękawica, Gilowice, Świnna, Radziechowy-Wieprz, Lipowa, Łodygowice, Jeleśnia, Ujszoły, Milówka, Rajcza, Ślemień, Węgierska Górka – i jedno miasto – Żywiec. Zaludnienie Żywiecczyzny jest bardzo zróżnicowane. Powierzchnia powiatu wynosi 1039,96 km², zamieszkuje go 149 076 mieszkańców. Według danych z 2004 roku gęstość zaludnienia wynosi 143 mieszkańców na 1 km² (dane za: Urząd Miejski w Żywcu). Jedyne miasto regionu – Żywiec – wg danych Urzędu Statystycznego w Katowicach z listopada 2007 roku ma 32 242 mieszkańców. Zajmuje teren 50,57 km² (dane z 2002 roku). Daje to liczbę około 638 mieszkańców na km². Nie zaskakuje więc fakt, że tylko 17% obszaru Żywca to użytki leśne, 45% natomiast stanowią użytki rolne. Już od średniowiecza ludzie osiedlali się w różnych częściach Żywiecczyzny. Do największych i najpopularniejszych miejscowości należą: Żywiec (wraz z Zabłociem i ze Sporyszem), Rajcza, Milówka, Ujszoły, Jeleśnia, Korbielów, Szczyrk, Zarzecze, Międzybrodzie Żywieckie, Tresna, Zwardoń, Rychwałd, Radziechowy-Wieprz, Lipowa, Gilowice, Świnna, Łodygowice, Łękawica i Czernichów, Moszczanica, Trzebinia, Węgierska Górka, Koszarawa. Pierwotnie lokowanie wsi miało charakter gospodarczo-eksploatacyjny – zakładano je, by mieszkańcy prowadzili wyręb lasu, hodowali określony gatunek zwierząt lub uprawiali rolę. Dziś źródła utrzymania ludzi i warunki bytowania zmieniły się. Prędnie rozwinęła się i rozwija nadal gospodarka. Sam Żywiec jest uważany za jeden z ważniejszych ośrodków przemysłowych w południowo-wschodniej części województwa śląskiego. Miasto słynie z produkcji kilku rodzajów wyśmienitego piwa, pierników i Żywieckiej Krówki. Znajdują się tutaj: browar Grupa Żywiec S.A. (kiedyś browar arcyksiążęcy), fabryka śrub Śrubena-Produkcja S.A. założona w 1837 roku, fabryka wtryskarek Ponar S.A. (przed II wojną światową Fabryka Maszyn braci Wróblów), Famed – największy w Polsce producent sprzętu medycznego, oddział firmy Sews-Cabind – wytwarzającej wiązki samochodowe, zakład produkcji odzieży Bond i fabryka firmy Hutchinson Poland produkującej przewody nisko ciśnieniowe oraz układy chłodzenia, wentylacji i ogrzewania silników dla branży motoryzacyjnej. Kiedyś istniały także Zakłady garbarskie Siła (tzw. „Garbarnia”), Żywieckie Zakłady Futrzarskie (tzw. „Futrzarnia”) i papiernia Solali powstała w 1838 roku (wytwarzająca słynne bibułki do papierosów). Należy jednak zaznaczyć, że i poza Żywcem znaleźć można duże zakłady przemysłowe takie jak Metal-Pol w Węgierskiej Górcie czy DELPHI w Jeleśni. Niedaleko zapory w Tresnej znajduje się natomiast ogromny Zespół Elektrowni Wodnych Porąbka-Żar, gdzie obejrzeć można jedyną w Polsce elektrownię szczytowo-pompową (na górze Żar) o łącznej mocy 500 MW. Na obszarze Żywiecczyzny zawsze znajdowało się wiele szlaków komunikacyjnych. Dziś warto zwrócić uwagę na węzeł Polskich Kolei Państwowych – zelektryfikowaną trasę kolejową z Bielska-Białej przez Żywiec aż do Zwardonia a dalej do Bratysławy i Wiednia – i na dwie trasy międzynarodowe do przejść granicznych ze Słowacją w Zwardoniu, Glince i Korbielowie. Żywiecczyzna słynie ze swych bogatych walorów turystycznych. W okresie letnim Jezioro Żywieckie umożliwia korzystanie z uroków sportów wodnych (takich jak m.in. windsurfing, kajaki, rowerki wodne). Zimą natomiast dobrze przygotowane ośrodki narciarskie (Szczyrk, Zwardoń, Korbielów) i liczne mniejsze wyciągi znajdujące się praktycznie w każdej górskiej wiosce (m. in. w Rajczy, Rycerze Górnej, Rycerze Dolnej, Soli) są istnym rajem dla miłośników białego szaleństwa na jakimkolwiek sprzęcie. Cały rok można wędrować po okolicznych pasmach górskich Beskidu Małego, Śląskiego i Żywieckiego. Żywiecczyzna jest też dobrą bazą wypadową do wędrowek na Słowację lub w Tatry. Przecina ją wiele szlaków nie tylko górskich, lecz także nizinnych, na przykład Szlak Wyzwolenia Żywca czy Szlak Najazdu Szwedzkiego. Na terenie całej Żywiecczyzny rozsiane są przykłady dawnej architektury drewnianej. Godne polecenia są kościoły w Lachowicach, Cięcinie, Gilowicach czy Łodygowicach, a także małe dzwonnice wiejskie w Żabnicy, Rycerze, Siennej, Leśnej (Lesnej), Soli, Międzybrodziu Żywieckim i Zarzeczu. Warto zobaczyć także Karczmę w Jeleśni, Starą Chałupę w Milówce i typowe góralskie chałupy w Korbielowie, Krzyżowej i Koszarawie. Ci, którzy będą przemierzali szlaki, natkną się natomiast zarówno na szałas i szopy pasterskie porozrzucane po halach czy polanach, jak i na przydrożne kapliczki pełne osobliwego uroku. Na ziemiach Żywiecczyzny od zawsze przeplatają się wpływy wielu kultur. Wiąże się to z zarówno z położeniem geograficznym (sąsiedztwo innych krajów), jak i szlakami handlowymi (m. in. w kierunku Słowacji, Czech, Węgier, Austrii, Rumunii oraz na Śląsk i do Małopolski) czy też pasterskimi, które istnieją tu od wieków. Intensywna wymiana kulturowa pozwoliła wytworzyć specyficzny folklor zawierający elementy nieobce zwyczajom i tradycji słowackiej, węgierskiej, wołoskiej, rumuńskiej i romskiej. Folklor ten promowany jest przez ogromną liczbę różnorodnych przedsięwzięć. Co roku w okresie letnim w miejscowościach odbywają się odpusty, festyny i dożynki (na

przykład w Rajczy – Piknik Pszczelarski, Święto Borówki, Piknik Królewski, w Ujsołach – Hudy Wawrzyńcowe) w samym Żywcu na przełomie lipca i sierpnia odbywają się trzy bardzo ważne festiwale: największy i najstarszy polski festiwal folklorystyczny – Festiwal Folkloru Ziemi Górskich, Międzynarodowe Spotkania Folklorystyczne oraz Tydzień Kultury Beskidzkiej. W okresie zimowym możemy uczestniczyć w uroczystościach z okazji urodzin Księżnej Marii Krystyny Habsburg, koncertach kolęd, góralskich pasterkach bożonarodzeniowych i noworocznych, jak również w Żywieckich Godach czy tzw. Posiadach gawędziarskich. Nie sposób wymienić wszystkich placówek kulturalnych działających w regionie. Warto jedynie nadmienić, że naprawdę prężnie działają tu muzea, miejskie i wiejskie centra kultury, zespoły pieśni i tańca i domy kultury. Towarzystwo Miłośników Ziemi Żywieckiej (działające od 1934 roku) ma w Żywcu siedzibę główną. Wydawane są gazety lokalne, na przykład Puls Żywca, Echo Ratusza, Nad Sołą i Koszarawą (<http://www.nsik.com.pl/>), Gazeta Żywiecka. Na terenie Żywiecczyny znajduje się wiele szkół średnich. Są to licea ogólnokształcące i zespoły szkół o konkretnym profilu – mechaniczno-elektrycznym, drzewno-leśnym, ekonomiczno-gastronomicznym, budowlano-drzewnym, samochodowym czy też agrotechnicznym. Mimo to coraz więcej uczniów wybiera szkoły w pobliskim Bielsku-Białej a nawet w Katowicach. Osoby uzdolnione muzycznie mogą się kształcić w Szkole Muzycznej I i II stopnia – tej samej, do której uczęszczali bracia Golcowie i Monika Brodka. Studentów do Żywca zwabia zaś Beskidzka Wyższa Szkoła Umiejętności. Najpowszechniejszym wyznaniem jest wiara rzymskokatolicka, ale protestanci – Kościół Ewangelicko-Augsburski, Kościół Zielonoświątkowy, Kościół Ewangelicznych Chrześcijan, Kościół Wolnych Chrześcijan i Kościół Adwentystów Dnia Siódmego - również mają swoje siedziby w Żywcu. Region zachwyca bogactwem i różnorodnością flory i fauny, jest ostoją dla wielu chronionych gatunków zwierząt i roślin. Na północno-zachodnich stokach Grojca można spotkać na przykład najbardziej okazałego przedstawiciela rodziny storczykowatych – obuwika pospolitego i tojada lisiego bardzo rzadko występującego w Polsce. Na zachodnich zboczach Grojca natomiast ostało się torfowisko wysokie, gdzie żyje owadożerna rosiczka okrągłolistna. Fragmenty lasów grądowych o charakterze naturalnym zachowały się w rezerwacie przyrody Grapa. W samym parku żywieckim, który ma powierzchnię około 26 ha, przetrwało wiele okazów sędziwych drzew (rodzimych i egzotycznych), noszących niejednokrotnie miano Pomników Przyrody. Sam park utrzymany jest w stylu angielskim i jest drugim co do wielkości tego typu obiektem w Polsce (większy jest tylko park w Łańcucie).

Fotografie: Weronika Iwanek